

Andrzej Machniknak
– csodálva tevékenységét és Tátra-ismeretét

Bevezetés

A Részletes kalauz 15. kötetében a **Csubrina-csorbától** (Čubrin-ská štrbina, Cubryńska Przełęczka, Fichtentalscharte) a Bástya-hátig, más nevén a Trigánig terjedő gerincet ismertetjük. Más szavakkal: a **Menguszfalvi-völgy** (Mengusovská dolina, Dolina Mięguszowiecka, Mengsdorfer Tal) ny. zárlata + a Középső-hát, amely a Kaporcúcsból ágazik ki. Ez a **Kriván-szárnyvonulat** (Rázsocha Kriváňa, Rozsocha Krywania, Gebirgszug des Kriwan) ék. szakasza. A szárnyvonulat másik részét, amely a **Triumetaltól** (Hrubý vrch, Hruby Wierch, Breites Eck) DNy-ra ágazik ki, a kalauz 14. kötetében tárgyaltuk – ez a **Triumetal-gerinc** (Hrubé, Grań Hrubego, Breiter Kamm). A hatalmas szárnyvonulatnak még két kötetet szánunk: a **Furkota-csúctól** (Furkotský štít, Furkot, Rauschbachspitze) **Spara-hágóig** (Špára, Przełęcz Szpara, Lochscharte), valamint egy külön könyvecskét a **Krivánnak** (Kriváň, Krywań, Kriwan).

Az idő múlik, de erőm még van... Ahogy az a Tátrában lenni szokott, a fő problémát az időjárás okozza. A globális felmelegedést még nem érezni. 2007 őse a Triumetal-gerinc kutatásának szempontjából elveszett: már szeptember elejétől havazott. A Zakopanében élő szerző számára ennek a gerincnek a felmérése jelentette a legnagyobb logisztikai problémát. De ennek ellenére tartom magam ahhoz az eredeti fogadalmamhoz, hogy csak olyan terepről írok, amelyet legalább 50 százalékban a saját bejárásom alapján ismerek. Hivatalos és magánbeszélgetések; éjszakázás menedékházakban és bivakokban; felvonulás a lakásomból, a **Gáspár-csúcsról** (Kasprov vrch, Kasprowy Wierch, Kaspars-Berg), a **Halastótól** (Morské oko, Morskie Oko, Fischsee). Egyik sem egyszerű. A jelen kötet témáját adó terep felmérése sokkal egyszerűbb volt. A Kaporcúcs tömbje egy kőhajítással távolabb van a Halastótól, de a Bástya-gerincre a civilizációból rövid a fel- és lemenet. A szerencse is besegített: a nyár eltartott november közepéig. Lehet, hogy a további kötetek elkészítése rövidebb ideig tart majd?

Gyakran felteszem magamnak, valamint a Tátra kutatóinak és rajongóinak a következő kérdéseket: Milyen alaposan kell leírni egy terepet? A szuperrészletes leírás nem öncélú tevékenység? Milyen kompromisszumot kell kötni a gyorsaság és az alaposaság között? Hiszen

kellemesebb tevékenység is van... Keserves tépelődések után azt választottam, hogy annyira pedáns leszek amennyire csak tudok, nem hagyok ki egyetlen pillért, kéményt, padot, rést sem... Noblesse oblige: a sorozat címe megfelelő magatartásra kötelez. De be kell vallanom: ez a pedantéria csak a földrajzi alakzatokat érinti. A hegymászóutak leírásában megjelenhetnek pontatlanságok. Hasonlóan a „Ki, hol, kivel és mikor” kérdésre sem mindig hibátlan a felelet.

Néhányszor találkoztam azzal a véleménnyel is, hogy értelmetlenül kritizálom az elődöket: Witold. H. Paryskit, Arno Puškášt, Ivan Bohuš. Bevallom, ezt a kérdést megtárgyaltam szakember-barátaimmal: Robert Janikkal, Piotr Konopkával, Jan Krzysztoffal, Edward Lichotával, Andrzej Skłodowskival... Mindenki azon véleményen volt, hogy fontos rámutatni az elődök munkáiban fellelhető hibákra! Hasonló véleményen van Miłosz Martynowicz, a kalauzok kiadója.

Mindig nagy tisztelője voltam és vagyok Paryski mesternek. Csofáltam tudását, munkamódszerét, nézeteit, sokoldalúságát. Ez a tisztelet azonban nem lehet kritikátlan.

Ha úgy gondolnám, hogy Tátra-ismeretem Paryskiétől kisebb, kalauzaim az övéitől silányabbak – rögtön abba kellene hagynom az írást. Valóban azt kellene tennem, hogy az **Olga-csúcs** (Volovec mengusovský, Wołowiec Mięgoszowiecki, Olga-Spitze), az **Elülső-Bednarz-torony** (Predná Bednárova veža, Skrajna Bednarzowa Turnia, Neftzer-Turm), avagy az **Alsó-Rejtett-csorba** (Kamzícia štrbina, Niżnia Spadowa Przełęczka, Untere Verborgene Scharte) gerincét úgy írjam le, ahogy Paryski? Megismételni a tévedéseket, újra állítani, hogy a **Nagy-kertből** (Veľká záhradka, Wielki Ogród, Grosser Garten) II-es nehézségű úton fel lehet menni a **Felső-Terianszko-csorbába** (Vyšné terianske sedlo, Teriańska Przełęcz Wyżnia, Obere Felsgartenscharte), hogy a **Tengerszem-csúp** (Kopa pod Rysmi, Bula pod Rysami, Meerauhübel) a **Dénes-csúcshoz** (Małe Rysy, Niżnie Rysy, Dénes-Spitze) tartozik, a Déli-Dénes-csúcs oldalgerincét „egy kicsit nehéznek” ítélni, és a **Malompataki-torony** (Młynická veža, Młynicka Turnia, Mühlbachtal Turm) első megmászóit „podhalei zergevadászoknak” mondani? Figyelmen kívül hagyni a **Hátsó-Bástya** négy pillérért, ezzel ellentétben észrevenni a Pokol-csorba ny. vályúját? Nem akarok kötetet írni a „**Vadorzó-kilátóról**” (Kazateľnica mengusovská, Kazalnica Mięgoszowiecka, Wildererkanzel), inkább Andrzej Marcisz

igyekszek erre rábeszélni; nem készülök megírni a „**Barát**” (Mnich, Mnich, Mönch) kötetét, mert úgy vélem, ezt Piotr Korczak jobban meg tudná tenni. A Kriván-kötet megírására (eredménytelenül) próbálom rábeszélni Andrzej Machnikot – mivel a terepet jobban ismeri. A Nyugati-Tátra szlovák részét egészen biztosan jobban ismeri Jacek Bilski; de mit ér ez, ha az íráshoz nincs kedve. Ilyen, nem éppen kedvező tapasztalatok után csodálkozok azon, hogy a Bélai-Tátráról kalauzt írt X úr, a Tátra főgerincéről szólót Y úr, „Tátrai útikönyv”-et Z úr, valamint „Az ismeretlen Tátra” kötetét J úr adja ki, aki a Tátrát a régi jó stílusban járja be – hegyvezetővel. Az utóbbi esetben helyénvaló lenne, ha a szerző szerényen kiegészítené a könyv címét a „számomra” szóval (de lehet, hogy ezt a nyomda ördöge törölte ki a címből). Bőségesen (és kritikátlanul) kihasználják az efféle iskolai puskákat, bár ezt diszkréten elhallgatják. Kritikusan csak akkor lehet valamit megítélni, ha az ember saját tapasztalatából ismeri a terepet. Elismerem, hogy a Tátra földrajza egyféle tudomány, legalábbis hasonlít arra. Itt is érvényesek a biológiában használatos elvek – Ernst Mayr: *To jest biologia* (Ez a biológia) című könyvéből idézve (kiadta a Prószyński és S Kiadó, Varsó 2002):

1. Nincs tekintély.

2. Minden tudós, minden korban, tévedéseket követett el. Keresni kell ezen tévedéseket, elemezni őket, tanulni belőlük; megbocsáthatatlan bűn a megtalált tévedéseket tovább rejtegetni.

3. Az önkritikát külső kritikának kell kiegészíteni, csak így lehet felismerni és eltávolítani bárki tévedéseit.

4. A saját tévedéseinket is szem előtt kell tartanunk, különösképp, ha másokét értékeljük.

A régi mestereinktől jobbak vagyunk, meghaladjuk őket, minden dicsekvés, de hamis szerénység nélkül is. Ez a világ haladásának rendje.